

Implementace tématu duchovní péče do výuky klinické etiky

Kateřina Ivanová, Adéla Lemrová, Marta
Hošťálková
Ústav veřejného zdravotnictví Lékařská
fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Sylabus předmětu

Studijní program: Všeobecné lékařství

Název předmětu: Klinická etika Rozvrhová zkratka: PVL/VC032

Rozvrh výuky: 4 hodiny seminářů/skupina

Zařazení výuky: 4. ročník, zimní semestr, akademický rok 2021/2022

Počet kreditů: 2 Forma výuky: Semináře: Maximální počet studentů v jedné skupině: 12 Počet skupin: 6

Vyučující:

**doc. et doc. PhDr. Mgr. Kateřina Ivanová, Ph.D. –
garant předmětu**
PhDr. ThLic. Marta Hošťálková, Th.D., Ph.D.
Mgr. Adéla Lemrová

	Termín Pondělí	Téma	Počet hod.	Vyučující
1.	11. 10. 2021 13:00- 14:30	Klinická etika jako praktický přístup. Pojmenování a zhodnocení klinického etického problému nebo dilematu (model Four boxes).	1	Ivanová / Lemrová
		Poskytování klinické pastorační péče.	1	Hošťálková
	14:30- 16:00	Etická dilemata v klinické praxi – příběh lékaře (psychiatrie, geriatrie, onkologie, gynekologie, soudního lékařství, interní medicína, aj.)	2	Ivanová / Lemrová a lékaři z klinické praxe

1 část – Duchovní sebesouzení

Studenti jsou vedeni k uvědomění si vlastních duchovních potřeb, aby byli schopni rozpoznat duchovní potřeby pacientů:

- Dotazník vlastní spirituality podle Goviera (1999)
- Index duchovního sebehodnocení podle Stranahana (2008)
- Je studentům vysvětleno, co je spirituální distres

Svatošová (2012) varuje, že kdo „si neuvědomuje vlastní duchovní potřeby, nechce se jimi zabývat a vytěsňuje je“, ten nebude schopen diagnostikovat totéž u klientů. Jakmile to klient zaregistruje, „stáhne se a drží si ho od těla. Změní téma rozhovoru, mlčí nebo dá nějak jinak najevo svůj nezáměr pokračovat v rozhovoru...“ (s.40).

2 část – Vysvětlení pojmů

Studenti tematicky navazují na vyplněné dotazníky a jsou vyučujícím vedeni k brainstormingu. Co si myslí, že je:

- Spiritualita
- Spirituální
- Náboženství
- Duchovní péče

Studentům je vysvětleno KDO je nemocniční kaplan a CO je cílem jeho působení a JAKÝ má ve zdravotnictví význam

3 část – NK v legislativě a výzkumu

Studenti jsou seznámeni se zakotvením úlohy NK ve zdravotnictví:

- Metodický pokyn o duchovní péči ve zdravotnických zařízeních lůžkové péče poskytovatelů zdravotních služeb (2017)
- Dohoda o duchovní péči ve zdravotnictví (trojstranná dohoda mezi MZ ČR, ČBK a ERC)
- Jsou seznámeni s výsledky výzkumů Očekávání pacientů od kaplanské služby a Spirituální potřeby pacientů s onkologickým onemocněním

Práce NK je studentům ilustrováno na následující kazuistice:

MEDIČKA

Doprovázení
medičky ke křtu
nemocničním
kaplanem

Seznamte se s nemocnou

- Žena, 27 let, studentka medicíny ve 4. ročníku, patřila mezi nejlepší studenty. I během hospitalizací pilně studovala, skládala zkoušky a zápočty, vyučující ji chodili zkoušet na kliniku.
- Žila s přítelem. Byla výborná běžkyně. Měli společné přátele ze sportovního klubu.
- Z primární rodiny udržovala kontakt s babičkou.

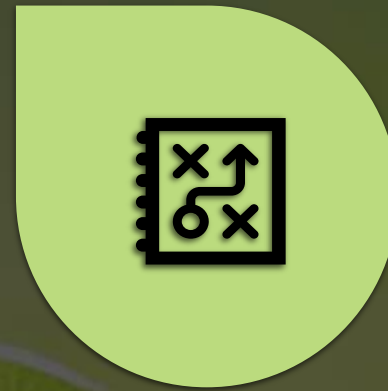
Metodika „4 boxes“

MEDICÍNSKÉ
INDIKACE

PREFERENCE
PACIENTA

KVALITA
ŽIVOTA

KONTEXT
SITUACE

<https://www.scribd.com/presentation/375258250/Kuliah-Prinsip-4-Box-Etik#>
RICH, Karen L. (2015) *Introduction to Bioethics and Ethical Decision Making*. From:
http://samples.jbpub.com/9781284059502/Chapter_2_Sample.pdf

Medicínské indikace

Akutní, chronické nebo paliativní stádium? Prognóza onemocnění? Akutní stav pacienta? Jaké informace má pacient o svém onemocnění?

Primární mediastinální B-lymfom, nyní časný relaps po autologní transplantaci, resistantní na podávanou intenzivní imunochemoterapii, nyní progredující renální insuficience.

Problém akutní, kritický, naléhavý. NK na přání pacientky kontaktovala psycholožka.

Časté hospitalizace. Podstoupila i transplantaci, ale došlo k relapsu onemocnění.

Pacientka jako studentka medicíny dokázala přesně interpretovat výsledky léčby i prognózu nemoci.

Pacientovy preference

Pacientovy preference (emocionální podpora, pomoc se zvládáním nemoci, duchovní asistence, účast na bohoslužbě)

Pacientka nechtěla příliš mnoho hovořit o sobě a o své nemoci, protože o té s ní hovoří každý, ale od nemocničního kaplana čekala, že ji pomůže:

- **hledat odpovědi na otázky po víře, které si klade a které ji zneklidňují**
- **poznávat křesťanskou katolickou víru, aby byla dobře připravena na přijetí křtu**

Kvalita života

- **Kvalita života (spirituální potřeby pacienta, víra; být naplněn klidem, mít smysl života, mít pozitivní náhled na život a naději)**

V rozhovorech bylo zřejmé, jak se mění její myšlení a žebříček hodnot. Často vzpomínala na to, že nejednala v životě v mnoha věcech správně a litovala toho. Uvědomovala, že křest očistí její minulost a velmi se na to těšila. Naučila se být za minulost i nemoc vděčná, protože ji přivedla k víře, více se ale dívala do budoucna.

Při přípravě na křest byla velmi vnímavá a ve tváři jí zářil pokoj a radost. Sama říkala, že jsou to nejkrásnější chvíle jejího života.

Kontext situace

- **Kontext situace (rodina, příbuzní, přátelé, komunita, církve)**
- **Pacientka žije s přítelem asi o 25 let starším**, který ji denně navštěvuje. Byl jí oporou (životní partner i projekce otcovské role).
- **Spolužáci ji měli velmi rádi**, během hospitalizace ji navštěvovali, stejně i členové sportovního klubu. Vnímala jejich pozornost, ale také jejich bezradnost, a přes vlastní utrpení se snažila je těšit.
- **Pacientka neměla dobré rodinné zázemí**, nechtěla ale o něm příliš hovořit. Ráda vzpomínala jen na babičku, moudrou a laskavou ženu.

Řešení situace nemocničními kaplany 1

- Od NK čekala, že jí pomůže najít odpovědi na otázky: Proč Bůh dopouští vážná onemocnění u sotva narozených a malých dětí? Existuje souvislost mezi hříchem a nemocí? Má život s utrpením smysl? Jak cítit Boží lásku, když je Bůh neviditelný a nepoznatelný?
- Při dalších setkáváních (většinou 2x za týden dopoledne) se pacientka chtěla co nejvíce věnovat **poznávání křesťanské katolické víry, aby byla dobře připravena na přijetí křtu.**

Řešení situace nemocničními kaplany 2

- NK oslovili **vhodného kněze** pro specifickou situaci pacientky, který byl zkušený v duchovním doprovázení mladých lidí.
- Plánování v oblasti duchovního doprovázení se soustředilo na přípravu ke křtu. Pacientka věděla, že bude propuštěna z nemocnice na krátkou dobu domů a poté bude následovat další hospitalizace, která už možná bude definitivní. Snahy NK zapojit do příprav ke křtu rodinu pacientky neměly kýžený výsledek, **vstřícně reagovala jen babička**, kterou si pacientka vybrala za křestní kmotru.

Řešení situace nemocničními kaplany 3

- Další setkávání pacientky a NK narušilo její nečekané propuštění domů. **Křest byl nakonec udělen v kostele.** Následně byla pacientka znovu hospitalizována a při tomto pobytu v nemocnici zemřela.
- Personál předal příteli pacientky kontakt na NK a zároveň poradce pro pozůstalé. S jeho pomocí pak připravil vše, co bylo třeba **k zajištění pohřbu, jak si pacientka přála:** v tom kostele, kde byla pokřtěna.

3 důležité „take home message“

- **Naplnění konkrétních potřeb spirituálního rozměru na konci života**
- **Poskytnutí možnosti křesťanské reflexe dosavadního života**
- **Doprovázení blízkého člověka po úmrtí nemocné**

KONTAKTUJTE NÁS

Hostalkova.marta@ado.cz
Nehera.roman@ado.cz
katerina.ivanova@upol.cz

Literatura a prameny:

IVANOVÁ, K., a KLOS R., eds. (2004). *Kapitoly z lékařské etiky*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 80-244-0892-9.

JONSEN, A. R., SIEGLER, M. and W., J., WINSLADE. (2019). *Klinická etika: praktický přístup k etickým rozhodnutím v klinické medicíně*. Přel. J. MATĚJEK. Praha: Stanislav Juhaňák – Triton. ISBN 978-80-7553-653-2.

OPATRŇÝ, A. (2017) *Spirituální péče o nemocné a umírající*. Český Kostelec: Pavel Mervart. ISBN 978-80-7465-269-1.

OPATRŇÝ, Aleš, a kol. (2016). *Pastorační péče o psychicky nemocné*. Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2016. 159 s. ISBN 978-80-7195-995-3.

PTÁČEK, R., BARTŮNĚK, P. a kol. (2014). *Etické problémy medicíny na prahu 21. stol.* Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-5471-0. ISBN el. publ.978-80-247-9597-3.

SVATOŠOVÁ, M. (2012). *Víme si rady s duchovními potřebami nemocných?* Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4107-9.

Metodický pokyn o duchovní péči ve zdravotnických zařízeních lůžkové péče poskytovatelů zdravotních služeb. *Věstník MZ ČR, Částka 4/2017*: http://www.mzcr.cz/Legislativa/dokumenty/vestnik-c-4-/2017_13683_3699_11.html

Dohoda o duchovní péči ve zdravotnictví mezi Ministerstvem zdravotnictví, Českou biskupskou konferencí a Ekumenickou radou církví z 11. 7. 2019: <https://ppo.mzcr.cz/upload/files/zakladni-dokumenty-dohoda-o-duchovni-peci-ve-zdravotnictvi-5d2c75e066f5f.pdf>